

فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی
دوره ۱۴، شماره ۱ (پیاپی ۴۶)، بهار ۱۳۹۸
شاپای چاپی ۵۹۶۸-۲۵۳۸ شاپای الکترونیکی ۵۹۵۵-۲۵۳۸
<http://jshsp.iaurasht.ac.ir>
صص. ۱۷۶-۱۶۳

تحلیل مولفه‌های موثر بر رضایت مندی اسکان روستاییان عشایری از کیفیت محیط سکونتی (مطالعه موردی: مناطق اسکان دشت بکان)

امین دهقانی* - استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه جیرفت، جیرفت، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۹/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۳/۲۸

چکیده

ارتقاء کیفیت محیط و به تبع آن کیفیت زندگی، یکی از رویکردهایی است که در زمینه اصلاح و تکامل مفهوم توسعه بوجود آمده است. لذا توجه به معیارهای موثر بر میزان رضایتمندی و ناراضی‌تی ساکنین می‌تواند در درک وضعیت موجود کیفیت سکونت، موثر واقع گردد. تحقیق حاضر با هدف بررسی متغیرهای موثر بر رضایتمندی ساکنان از کیفیت محیط زندگی از دیدگاه ساکنان چهار شهرک اسکان در دشت بکان استان فارس انجام شده است. این پژوهش از نظر هدف از نوع کاربردی و توسعه‌ای، از لحاظ روش انجام تحقیق، توصیفی- تحلیلی بوده و بر اساس ماهیت داده‌ها از نوع کمی می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برای محدوده مورد نظر ۳۳۸ نفر محاسبه شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از عملیات میدانی از دو روش آمار توصیفی و استنباطی (آزمون t، و تست دانکن) استفاده شده است یافته‌های پژوهش حاکی از این است که بین متغیرهای جنسیت، تحصیلات، درآمد خانوار با رضایت مندی از کیفیت محیط سکونتی ارتباط معنادار وجود دارد همچنین نتایج تست دانکن نشان داد که سکونتگاه ایگدر و صفی خانی به طور کلی به لحاظ سطح رضایتمندی روستاییان از محیط سکونتی خود، در بالاترین و پایین ترین سطح رضایت در سکونتگاه آردکیان قرار دارد.

واژه‌های کلیدی: رضایت مندی، کیفیت محیط سکونتی، مناطق روستایی، دشت بکان

نحوه استناد به مقاله:

دهقانی، امین. (۱۳۹۸). تحلیل مولفه‌های موثر بر رضایت مندی اسکان روستاییان عشایری از کیفیت محیط سکونتی (مطالعه موردی: مناطق اسکان دشت بکان). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۴(۱)، ۱۶۳-۱۷۶. http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_665128.html

Email: amindehghani96@yahoo.com

* نویسنده مسئول:

مقدمه

انسان در طول تاریخ تاکنون سه نظام اجتماعی با اوضاع شرایط اقتصادی، فرهنگی و سیاسی گوناگون را تجربه نموده که به سبب توانایی‌های محدود نظام قبلی در رفع نیازها ارضاء خواسته‌های بشر، نظام اجتماعی جدیدی پا گرفته است. در حال حاضر زندگی عشایری و شیوه کوچ‌نشینی به‌عنوان اولین نظام اجتماعی جامعه بشری، با وجود نقش بسزایی که در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور دارند (Dehghani et al., 2012) با چالش‌های متعددی مواجه بوده که شیوه زندگی کوچ‌نشینی را به سمت اضمحلال و افول سوق می‌دهد (Shakoui, 2012).

بنابراین در این راستا یکی از عوامل مؤثر در کیفیت زندگی رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونت‌جوامع اسکان یافته می‌باشد. در دنیای امروز، کیفیت زندگی در نقاط روستایی وابستگی بیشتری به کیفیت مکان پیدا کرده و به عوامل اقلیمی، جنگل‌ها مراتع و مزارع یا به عبارتی دیگر به منابع طبیعی وابسته است (Parker & Moor, 2008). جامعه عشایری در کشور واقعیتی اجتماعی و بخشی از ساختار تاریخی - فرهنگی است و در پیکره جامعه ملی، عضوی پرکار به شمار می‌رود به گونه‌ای که هرچند نسبت جمعیت عشایر کمتر از شهرها و روستاهاست اما تأثیر اقتصادی و اجتماعی و نقش دفاعی آن انکارناپذیر است. کانون‌های اسکان عشایر مورد مطالعه که شکل‌گیری آن‌ها کمتر از سه دهه سابقه دارد، با چالش‌های فراوانی از قبیل پایین بودن میزان سرمایه‌گذاری‌های لازم، عملیاتی نشدن مفاد و مفاهیم برنامه‌های اجرایی درباره کانون‌های اسکان عشایر، عدم جوابگویی به نیازهای ساکنین، فقدان کاربری‌های مختلف زندگی در کالبد فیزیکی واحدهای مسکونی، مشکلات و معضلات اقتصادی و محیطی در کانون‌ها، روبه‌رو می‌باشند. اگر این نقاط روستایی آن‌چنان که شایسته است مورد توجه مسئولین قرار نگیرد و به مرور زمان نقش و جایگاه خود را به عنوان نقاط جمعیتی تأثیرگذار در توسعه استان و کشور از دست می‌دهند. بدیهی است این روند در آینده موجب مشکلات عدیده و تخلیه این مناطق می‌گردد (Saidai, 2004). تاکنون مطالعات جامعی در زمینه شناخت شاخص‌های ارتقاء کیفیت محیط در چارچوب معیارهای رضایتمندی سکونت‌جوامع به منظور استخراج و تدوین اصول طراحی پایدار در مجموعه‌های مسکونی کانون اسکان دشت بکان صورت نگرفته است و عدم توجه به این امر می‌تواند موجب نزول تدریجی کیفیت محیط و به تبع آن کیفیت زندگی در این مراکز شود. از این رو هدف تحقیق حاضر، تدوین اصول و معیارهای طراحی پایدار در مجموعه‌های مسکونی در چارچوب شاخص‌های ارتقاء کیفیت محیط سکونت به منظور دستیابی به فضاهایی پویا و زنده است. شناسایی عوامل مؤثر در میزان و ناراضی‌های سکونت‌جوامع ساکنان، می‌تواند در جهت تحلیل وضع موجود سکونت‌جوامع، تصمیمات آینده به منظور ارتقای سطح کیفی محدوده‌های سکونت‌جوامع افراد و جلوگیری از تکرار نواقص در سایر مکان‌ها موثر واقع گردد لذا این پژوهش به دنبال پاسخگویی به این سؤال اصلی است که وضعیت عشایر روستایی اسکان یافته در دشت بکان از لحاظ شاخص‌های سکونت‌جوامع چگونه می‌باشد؟

کیفیت زندگی به عنوان یک بحث علمی در ۱۰ سال گذشته توجه افراد زیادی را به خود معطوف کرده است (Kazempour, 2004). در عصر حاضر، انسان‌ها به طور فزاینده‌ای تمایل به افزایش طول عمر دارند (Pakseresht, 2004) مفهوم کیفیت زندگی به عنوان یک‌رشته جداگانه از دهه ۱۹۶۰ وارد مباحث علمی در اروپای غربی و آمریکا شده زیرا در این دهه مشخص شد که رشد و توسعه اقتصادی لزوماً منجر به بهبود زندگی مردم یک کشور نمی‌شود (Pukeliene & Starkauskiene, 2011). سازمان بهداشت جهانی، کیفیت زندگی را به معنای درک فردی هر فرد از موقعیت خود در زندگی در بستری از فرهنگ‌ها و ارزش‌های اجتماعی که فرد در آن زندگی می‌کند و دارای انتظارات می‌باشد تعریف می‌کند (Rana & et al, 2009). در واقع مفهوم کیفیت زندگی یک متغیر مرکب می‌باشد که از چندین متغیر متأثر می‌شود. تغییر در سطح درآمد مردم، شرایط زندگی، وضع سلامت، محیط، فشار روحی روانی، فراغت، شادمانی خانوادگی، روابط اجتماعی و چندین متغیر دیگر نظیر آن به شکل مرکب کیفیت زندگی و تغییرات آن را تعیین می‌کند (Fanni & Yeganeh, 2017). در این راستا، کیفیت محیط که بخشی از قابلیت‌های محیط می‌باشد (Long, 2004) بر اساس ادراک محیطی افراد مورد بررسی قرار می‌گیرد. ادراک محیط فرایندی است که از طریق آن انسان داده‌های لازم را بر اساس نیازش از محیط پیرامون خود بر می‌گزیند. لذا می‌توان آن را هدفمند دانست که به فرهنگ، نگرش و ارزش حاکم بر تفکر ادراک‌کننده بستگی دارد. در حقیقت ادراک محیطی، از تعامل ادراک حسی و شناخت که در ذهن انسان تجربه شده‌اند حادث می‌شوند. در این فرایند نقش محیط به عنوان عامل اساسی در رشد، توسعه و در نهایت در یادگیری مورد توجه قرار می‌گیرد (Motalebi, 2001) رویکردهای مختلفی برای بررسی و مطالعه کیفیت محیط‌های سکونت‌جوامع وجود دارد

(Ge & Hokao, 2006) که در این میان "نظریه رضایتمندی سکونت" با شناسایی مولفه‌های موثر بر میزان رضایت و نارضایتی و انعکاس دیدگاه ساکنین در مورد وضعیت واقعی تر کیفیت در محیط‌های سکونت، به عنوان رهیافتی مناسب و کارآمد در سنجش و ارتقای کیفیت محیط سکونت مطرح می‌باشد (Rafiain et al., 2010).

کیفیت محیط مفهومی انتزاعی است که در نتیجه کارهای انسانی و طبیعی در مقیاس‌های فضایی مختلف عمل می‌کند (Nichol, Wong, 2005) کیفیت محیط از براین اجزای تشکیل شده یک ناحیه معین حاصل می‌شود. اما گروهی دیگر از محققان تعریف آن را در ربط و پیوند با مفهوم کلی تر کیفیت زندگی ممکن می‌دانند، هم زمان با پدیدار شدن بحران‌های محیطی، کیفیت محیط سکونت به عنوان بخشی از مفهوم کیفیت زندگی شناخته شد. این مفهوم به مثابه بازتابی از تمامی جوانب احساس رفاه فردی، شامل همه متغیرهایی که بر رضایتمندی انسان موثرند، فرض شده است (Sami et al., 2017).

در این راستا کیفیت محیط که بخشی از قابلیت‌های محیط می‌باشد. بر اساس ادراک محیطی افراد مورد بررسی قرار می‌گیرد. ادراک محیط فرایندی است که از طریق آن انسان داده‌های لازم را براساس نیازش از محیط پیرامون خود بر می‌گزیند. لذا می‌توان آن را هدفمند دانست، که به فرهنگ، نگرش و ارزش حاکم بر تفکر ادراک کننده بستگی دارد. در حقیقت ادراک محیطی، از تعامل ادراک حسی و شناخت که در ذهن انسان تجربه شده‌اند حادث می‌شوند. در این فرایند نقش محیط به عنوان عامل اساسی در رشد، توسعه و در نهایت در یادگیری مورد توجه قرار می‌گیرد (Motalebi, 2001).

مفهوم رضایت مندی نیز همواره پیچیده و چند جانبه قلمداد شده است، رضایت مندی یک مفهوم ذهنی، روانی و روانشناسانه است که شامل احساس مثبت و لذت‌های ناشی از به دست آوردن آن چیزی است که فرد امیدوار است از یک مکان به دست آورد (Chi, 2005) از نظر بیشتر محققان رضایت مندی به عنوان مفهوم ضمنی قضاوت یا شناخت تجربه‌ای است که منعکس کننده خشنودی و یا خرسندی افراد در برابر خدمتی می‌باشد (Marans, 2003). بنابراین رضایت دارای ارتباطی فراگیر و متقابل با نیاز است، به گونه‌ای که در توصیف رضایت نباید مبحث نیاز را نادیده گرفت هم نیاز و هم رضایت طی زمان دگرگونی می‌یابند و در یک جامعه تابع عوامل بسیاری می‌باشند عدم همخوانی بین اهداف، تمایلات و نیازها که غالباً به دلیل وجود مسائل و مشکلات خاص پدید می‌آیند، در بروز نارضایتی موثر هستند (Gholizadeh & Shirani, 2010). از آنجایی که رضایتمندی سکونت بخشی از حوزه رضایتمندی از زندگی در معنای عام می‌باشد، یکی از مطالعه شده‌ترین موضوعات در زمینه محیط مسکونی محسوب می‌شود (Ge & Hoka, 2006) رضایتمندی سکونت، متأثر از طیف گسترده‌ای از شرایط ادراک شده عینی و ذهنی است (Rafiain et al., 2009). به نظر برخی از صاحب نظران، رضایتمندی از کیفیت محیط سکونت مفهومی کیفی است که عوامل متعددی در آن تاثیر گذار هستند (Veenhoven, 1996). برخی بر این باورند که کیفیت محیط سکونت مفهومی ثابت نیست و به صورت مداوم در حال تغییر و تحول می‌باشد. هنگامی که ما با مفهومی در حال تغییر مواجه هستیم. برخی از مفاهیم که در ابتدای پیدایش به صورت یک مفهوم مبهم مطرح می‌شوند. در پی تحقیقات بیشتر و تخصصی‌تر می‌توانند روشن‌تر شوند. کیفیت محیط به مثابه یک مفهوم دربرگیرنده نظریات مختلف مربوط به جنبه‌های گوناگون کیفیت محیطی است که چند بعدی است؛ اما بعضی از محققان ادعا می‌کنند که تعریف این مفاهیم چند بعدی ممکن نیست (Collados Duane, 1999). اندازه گیری میزان رضایت از سکونتگاه پیچیده است و به عوامل بسیاری مانند عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و فیزیکی بستگی دارد. پژوهشگران مختلفی تاثیر این متغیرها را بر روی میزان ادراک رضایت مندی بررسی کرده‌اند. از جمله خصوصیات فردی موثر بر رضایت می‌توان به عوامل جمعیتی، شخصیتی، ارزش‌ها، انتظارات، مقایسه با سایر سکونتگاه و امید به آینده اشاره کرد (Ghiford, 1999). تمرکز روی کیفیت محیطی به عنوان کلیدی برای پژوهش در جغرافیای اجتماعی شهری و روستایی می‌باشد، بر این اساس جغرافیای اجتماعی تلاش قابل ملاحظه‌ای برای ارزیابی محیط‌های مختلف سکونت معطوف داشته است (Pacione, 1984) جغرافیدان همواره هدف غایی از مطالعات جغرافیایی را ارتقاء کیفیت زندگی انسان عنوان کرده‌اند. جغرافیدانان همواره در پهنه کردن این رابطه در جهت مطلوبیت بخشی به زندگی انسان بوده‌اند (Shakoui, 2012). مطالعات انجام شده پیرامون این موضوع و در قالب ارائه مقاله‌ها، رساله‌های دانشگاهی، پژوهش‌های سازمانی انجام گرفته می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

صیدانی (۱۳۸۳) در مطالعه‌ای به ارزیابی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کانون‌های اسکان عشایر (قرب، دشت بکان، گل افشان) پرداخته است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که کانون‌های شکل گرفته از حیث مکان‌یابی، پذیرش عشایر، دسترسی به خدمات مختلف اقتصادی، اجتماعی، زیربنایی و ایجاد اشتغال توانسته است در راستای اهداف اولیه به وجود آید و ضرورت حمایت از

بنیان‌های تولید، اطمینان از داشتن درآمد مناسب، حمایت جدی برای برخورداری از خدمات آموزشی - بهداشتی - ترویجی توجه به خدمات زیر بنایی در کانون‌ها از جمله فضاهای کالبدی و معابر را مهم‌ترین مسایل کانون‌های اسکان عشایر می‌داند. بدری و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای تحت عنوان "سنجش مؤلفه‌های مؤثر بر سرمایه اجتماعی در سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: سکونتگاه‌های روستایی دهستان اسالم)" به این نتیجه رسیده‌اند که میانگین سرمایه اجتماعی در سطح ۱۵ روستای مورد مطالعه برابر با ۳/۲۹ می‌باشد به عبارت دیگر سطح سرمایه اجتماعی در زنان ۳/۱۶۹ و در مردان ۳/۳۳۶ است؛ یعنی میانگین دو جامعه برابر است. مطالعه دیگری در مورد عشایر هوویز در سودان نشان می‌دهد که عشایر مذکور تمایل چندانی به سکونت در روستای نمونه (محل اسکان) نداشتند. پس از پایان پروژه تنها تعداد اندکی خانوار عشایری در آن ساکن شدند و به رغم وجود امکاناتی چون چاه آب، زمین کشاورزی و مدرسه، پروژه در جذب آن‌ها موفق نبود. تا زمان تحقیق هیچ کدام از رهبران عشایر مذکور در محل پروژه، اسکان نگزیدند. فقدان امکاناتی چون برق، آب کافی، پیش بینی نکردن فضای کافی برای دام عشایر و در نتیجه جذب نشدن آن دسته از عشایر که دام آن‌ها زیاد بود، فقدان مراکز کافی برای چرای دام در محل جدید، و غیر مشارکتی بودن فرایند مکان‌یابی از جمله مشکلات طرح بوده است (Kjersti, 2003). حیاتی (۱۳۸۵) در مطالعه‌ای با عنوان "تحلیلی بر پیامدها و راهکارهای برگزیده شده اسکان عشایر در ایران با نگرشی بر تجربه دشت بکان" به بررسی مشکلات ناشی از اجرای این طرح و پیامدهای آن پرداخت و نتایجی را که پیشنهاد نموده لزوم توجه به بعد نرم‌افزاری طرح‌های اسکان عشایر، اتخاذ سیاست‌های تشویق و حمایت از کانون‌های اسکان خودجوش، لزوم توجه داشتن بینشی بلند مدت و آینده نگر در اجرای طرح‌های توسعه‌ای را مورد توجه قرار داد. رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی تحت عنوان "ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان دلفان)" به این نتیجه رسیده‌اند که در روستاهای بخش مرکزی شهرستان دلفان در تمام مؤلفه‌های مؤثر بر کمیت زندگی به لحاظ موقعیت مکانی و بعد فاصله، می‌توان تفاوت معناداری را مشاهده نمود این به‌گونه‌ای است که ساکنان روستاهای دشتی رضایتمندی بیشتری از مؤلفه‌های مذکور داشته‌اند و پس‌از آن مردم ساکن در روستاهای کوهپایه‌ای و کوهستانی جای می‌گیرند. ریاحی و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله‌ای تحت عنوان "بررسی و نقش طرح‌های اسکان در توسعه اقتصادی اجتماعی عشایر (مطالعه موردی کانون‌های اسکان عشایری استان کهگیلویه و بویراحمد)" یافته‌های پژوهش حاکی از تأثیر مثبت اسکان عشایر بر وضعیت اجتماعی. تأثیر اقتصادی اسکان عشایر اندک بوده و در عین حال دارایی‌های عشایر تغییر چندانی نیافته است همچنین نگرش عشایر نسبت به طرح اسکان مثبت ارزیابی می‌شود. بعلاوه سطح تولیدات محصولات کشاورزی و تعداد دامی عشایر پس از اسکان کاسته شده است. توکلی و ضیاء توانا (۱۳۸۸) در پژوهشی تحت عنوان "پیامدهای فضای اسکان عشایر در استان چهارمحال و بختیاری" به این نتیجه رسیده که اسکان در اترافگاه‌های فصلی خطر حوادث طبیعی را افزایش داده است. به رغم بهبود نسبی در برخورداری از خدمات، بسیاری از انتظارات منطقی سکنه برآورده نشده است و میان سکونتگاه‌های مورد بررسی اختلاف فاحشی وجود دارد. کاهش شدید دام به عنوان منبع اصلی معیشت موجب کاهش درآمد و افزایش بیکاری شده است که بازتاب آن استمرار کوچندگی، مهاجرت‌های فصلی و گرایش به مهاجرت دائمی است. راستی و امیری (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان "تحلیل عوامل مؤثر بر کیفیت مکانی نواحی روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان نیکشهر)" به این نتیجه رسیده‌اند که کیفیت مکانی نواحی روستایی در همه شاخص‌ها به استثنای شاخص امنیت از حد متوسط پایین تر ارزیابی شده است. همچنین سطح کیفیت مکانی تفاوت آماری معناداری را با عوامل مکانی - فضایی، اقتصادی (به جز شاخص مالکیت دام)، اجتماعی (به استثنای شاخص نسبت مهاجرت) نشان می‌دهد.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف از نوع کاربردی و از لحاظ روش انجام تحقیق، توصیفی - تحلیلی بوده و بر اساس ماهیت داده‌ها از نوع کمی می‌باشد. چارچوب نظری با استفاده از روش کتابخانه‌ای و مرور ادبیات مربوط به کیفیت محیط انجام شده است. برای برآورد حجم نمونه با توجه به جامعه آماری در این تحقیق، حجم نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران، ۳۳۸ مشخص شده است. که انتخاب افراد در بین کانون‌ها مورد پرسش به صورت تصادفی و نحوه توزیع پرسش‌نامه‌ها به نسبت جمعیت هر روستای اسکان بوده است. که نحوه توزیع پرسش‌نامه در روستاهای عشایری مورد مطالعه در جدول (۱) نشان داده شده است

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیتی و توزیع نمونه در روستاهای مورد بررسی

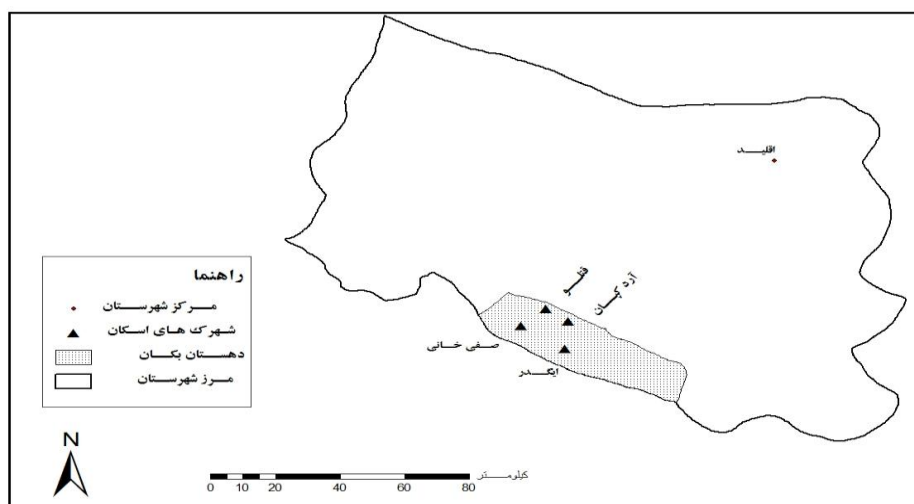
ردیف	روستا	جمعیت	حجم نمونه
۱	ایگرد	۸۰۹	۹۸
۲	صفی خانی	۷۴۷	۹۰
۳	قوتولو	۴۰۵	۴۹
۴	آدرکیان	۸۴۱	۱۰۱

Source: Nomadic Organization of Iran, 2015

روش گردآوری اطلاعات با توجه به موضوع مورد مطالعه و اطلاعات مورد نیاز از طریق داده‌ها از طریق تکمیل پرسش‌نامه و مصاحبه با سرپرست خانوارهای سکونتگاه‌های اسکان عشایری نمونه بدست آمده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از عملیات میدانی از دو روش آمار توصیفی و استنباطی (آزمون t، همبستگی، تست دانکن) استفاده شده است به منظور سازگاری درونی و روایی پرسش‌نامه گویه‌های طرح شده از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده و برای این منظور تعداد ۳۰ پرسش‌نامه تکمیل و پیش آزمون گردید و ضریب آلفای بدست آمده برای با ۰/۷۴ درصد می‌باشد.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

دشت بکان از توابع بخش سده شهرستان اقلید استان فارس و در حد فاصل طول‌های جغرافیایی ۵۱ الی ۵۲ درجه و عرض جغرافیایی ۳۰ درجه و ۲۴ دقیقه الی ۳۰ درجه و ۴۳ دقیقه واقع شده است. این منطقه در ضلع جنوبی شهرستان اقلید واقع شده و در فاصله ۱۳۵ کیلومتری شمال شهر شیراز قرار دارد. این دشت دارای ۳۷ هزار هکتار وسعت، ۱۲ هزار هکتار اراضی مسطح و ۲۵ هزار هکتار اراضی کوهستانی می‌باشد. حوزه بکان در حد فاصل ارتفاع ۲۱۴۲ و ۳۱۳۵ متری از سطح دریا قرار دارد. این منطقه دارای متوسط بارندگی ۵۰۰ میلی متر و اقلیم سرد نیمه مرطوب می‌باشد. این پژوهش در چهار سکونتگاه در دشت بکان که عبارتند از سکونتگاه ایگرد در جنوب دشت با جمعیت ۸۰۹ نفر و تعداد ۱۴۳ خانوار، سکونتگاه صفی خانی در غرب دشت با جمعیت ۷۴۷ نفر و تعداد ۱۳۲ خانوار، سکونتگاه قوتولو در شمال دشت با جمعیت ۴۰۵ نفر و تعداد ۷۶ خانوار، سکونتگاه آدرکیان در شرق دشت با جمعیت ۸۴۱ نفر و تعداد ۱۴۸ خانوار در واقع سکونتگاه‌های اسکان عشایری در این دشت بنام تیره‌های که در آن‌ها اسکان داده شده‌اند نام گذاری گردیده‌اند. و موقعیت شهرک‌های اسکان در دشت بکان در شکل (۱) نشان داده شده است.

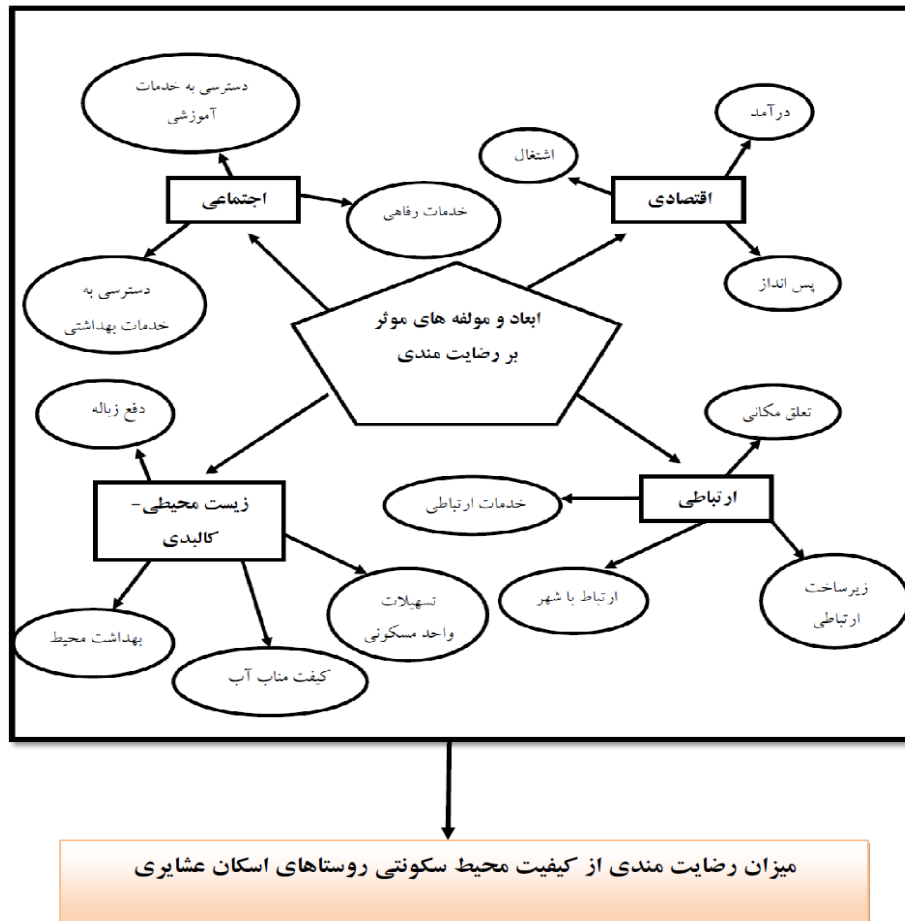

شکل ۱. موقعیت شهرک‌های اسکان عشایری در دشت بکان (Source: Nomadic Organization of Iran, 2015)

شاخص‌های مورد استفاده در این پژوهش، شامل موارد زیر می‌باشند:

سن، جنس، بعد خانوار، وضعیت تاهل، شغل سرپرست خانوار، درآمد خانوار، برخورداری از خدمات آموزشی، تعلق مکانی، امنیت، وجود امکانات مناسب ورزشی در کانون، وجود امکانات مناسب فرهنگی در روستا، وجود تسهیلات مناسب در واحدهای مسکونی

(سیستم گرمایشی، وجود نورگیری و روشنایی کافی درخانه‌ها) راه ارتباطی مناسب، دسترسی به وسایل حمل‌ونقل مناسب، بهره‌مندی از آب آشامیدنی سالم، وجود جایگاه دفن زباله، استفاده از روش‌های بهداشتی جمع‌آوری و دفع فاضلاب، رضایت از محیط روستا از نظر حیوانات مزاحم و ولگرد، میزان رضایت از دفع آب‌های سطحی، میزان رضایت از پاکیزگی محیط روستا با توجه به اینکه در پرسش‌نامه از طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت استفاده و رتبه‌های ۱ تا ۵ به پاسخ‌ها اختصاص داده شده و امتیاز ۱ نشان دهنده میزان بسیار کم رضایت مندی و امتیاز ۵ نشان دهنده بیشترین حد رضایت مندی است. بدین ترتیب عدد ۳ به عنوان میانه نظری پاسخ‌ها انتخاب شده است. سپس میانگین امتیاز میزان رضایتمندی با عدد ۳ مقایسه گردیده است.

شکل ۲. مدل مفهومی سنجش میزان رضایت مندی ساکنین نقاط روستایی از کیفیت محیط سکونتی

یافته‌ها و بحث

یافته‌های توصیفی

از تعداد ۳۸۴ پرسش‌نامه که در میان روستاهای تقسیم شد، از کل نمونه تحقیق تعداد ۹۱ درصد مرد، ۹ درصد را زن تشکیل می‌دهد. وضعیت تأهل، ۱۶/۴ درصد مجرد، ۸۳/۶ درصد متأهل، سن پاسخگویان ۷۵ نفر، ۲۵-۱۵ سال، ۳۵-۲۶ سال، ۸۵ نفر، ۳۶-۴۵ سال، ۲۳ نفر، ۴۶-۵۵ سال، ۷۴ نفر، ۶۵-۵۶ سال، ۶۱ نفر، ذکر شده و وضعیت تحصیلی پاسخگویان، تعداد ۱۷۸ نفر ابتدایی ۱۰۱ نفر راهنمایی، ۷۷ نفر دیپلم، ۲۱ نفر فوق دیپلم، ۷ نفر لیسانس و بالاتر بودند. وضعیت شغلی پاسخگویان، ۵/۴ شاغل بخش دولتی، ۳۳/۱ بخش کشاورزی، ۱۳/۸ بخش دامداری، ۲۴/۵، بخش کشاورزی و دامداری، ۱۵/۴ شغل آزاد، ۷/۸ بیکار عنوان شده است.

یافته‌های تحلیلی

- رضایت مندی ساکنان از کیفیت محیط

برای به دست آوردن میزان رضایت مندی ساکنان از کیفیت محیط سکونتی از دیدگاه ساکنان از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است همان طور که جدول (۱) نشان می‌دهد، در کلیه مولفه‌ها شرایط کیفیت محیط سکونتی جامعه نمونه (سلامت و امنیت، زیر ساخت‌ها)، در حد متوسط و کمتر از این حد ارزیابی شده است. در این میان نامناسب‌ترین شرایط را می‌توان در ابعاد محیطی و اقتصادی مشاهده کرد، به طوری که آماره t محاسبه شده انحراف فراوانی را از حد متوسط نشان می‌دهد، این بدان معناست که گویه‌های مبنایی محیطی و اقتصادی مانند وجود جایگاه دفن زباله، استفاده از روش‌های بهداشتی جمع‌آوری و رفع فاضلاب، پرهیز از ساخت خانه‌ها در اراضی شیب دار و خطرناک، اتلاف و آلودگی منابع آب، تخریب و فرسایش خاک، رضایت از درآمد، امید به آینده شغلی، رضایت شغلی، داشتن سلامتی جسمانی برای انجام فعالیت و داشتن پس انداز مناسب و نیز داشتن خانه‌های نوساز و با دوام و با کیفیت مطلوب، وجود تسهیلات مناسب در واحدهای مسکونی (سیستم گرمایشی، سیستم سرمایشی، سرویس بهداشتی، حمام)، به کارگیری مواد و مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی، و نورگیری و روشنایی کافی در مسکن‌ها، نشان از وضعیت بسیار نامطلوبی دارند. لذا بر اساس نتایج حاصل از آزمون T که در جدول (۲) نشان داده شده است میزان استفاده از خدمات ارتباطی با رضایتمندی افراد از کیفیت محیط سکونتی در سطح ۹۵ درصد رابطه مثبت و معنی داری برقرار است. همچنین در مورد متغیر میزان تعلق مکانی با رضایت افراد از کیفیت محیط سکونتی رابطه معنی داری ندارد. با توجه به جدول زیر ساکنان مناطق اسکان به طور نسبی از وضعیت کیفیت محیط زندگی خود ناراضی‌اند.

جدول ۲. نتایج تحلیل همبستگی بین متغیرهای مستقل با متغیر رضایت از کیفیت محیط سکونتی

شاخص‌ها	مقدار t	سطح معنی داری
بو	۸/۷۴۴	۰/۰۰۰
آلودگی محیط	-۹/۰۲۸	۰/۰۰۰
امنیت	۱۱/۱۸۸	۰/۰۰۰
شلوغی	-۲۱/۶۸۶	۰/۰۰۰
تسهیلات روستایی	۷/۶۸۷	۰/۰۰۰
تعلق مکانی	-۰/۱۷	۰/۷۲۲
شبکه دسترسی	-۹/۸۴۲	۰/۰۰۰
فضای سبز	-۱۴/۰۸۸	۰/۰۰۰
دسترسی به خدمات	-۲۱/۶۸۶	۰/۰۰۰
روابط اجتماعی	۲۴/۴۹۹	۰/۰۰۰
نوع سوخت مصرفی	۱۹/۳۲۸	۰/۰۰۰
بهداشت مکان دام	-۲/۶۲۰	۰/۰۰۹
میزان رضایت از پاکیزگی روستا	۴/۰۵۷	۰/۰۰۰
نحوه دفع فاضلاب	-۳/۴۰۵	۰/۰۰۱
نحوه دفع زباله	۰/۲۸۵	۰/۷۷۶
میزان رضایت از کیفیت آب شرب	۹/۲۷۰	۰/۰۰۰

- متغیرهای محیطی موثر بر رضایتمندی ساکنین از کیفیت محیط سکونتی

(الف) رابطه بین متغیرها با عوامل شانزده گانه کیفیت محیط

در این بخش برای متغیرهای سن، جنس و وضعیت تأهل که دارای مقیاس اسمی هستند از آزمون ضریب همبستگی فی و کرامر و برای میزان تحصیلات و میزان درآمد که دارای مقیاس رتبه‌ای هستند از روش همبستگی رتبه‌ای استفاده شده است. سطح معناداری روابط بین متغیرها در سطح ۰/۰۵ (۹۵ درصد معناداری) بررسی شده است که میزان آن برای هر یک از عوامل در جدول (۳) آورده شده است. در مجموع، پاسخگویان، متغیر جنس با میزان رضایت از وضعیت آلودگی، امنیت، پاکیزگی محیط روستا، رابطه معناداری دارد. متغیر سن با میزان رضایت از وضعیت آلودگی، میزان رضایت از وضعیت موجود در ارتباط با نحوه جمع‌آوری زباله از

محیط، میزان شلوغی، وضعیت شبکه دسترسی و روابط اجتماعی حاکم بر محیط که به نوعی بر ساکنان تاثیر مثبت می‌گذارد دارای رابطه معناداری می‌باشد. متغیر تاهل تنها با دو عامل میزان رضایت از تسهیلات روستایی و وضعیت شبکه دسترسی، متغیر میزان تحصیلات با عوامل صدا، آلودگی، وضعیت زباله، دفع فاضلاب، تسهیلات روستایی، دسترسی به خدمات دارای رابطه معناداری است. همچنین میزان درآمد با عوامل، آلودگی کیفیت جمع‌آوری زباله و دفع فاضلاب، تسهیلات روستایی، دسترسی به خدمات در چنین وضعیتی قرار دارد. و مقدار هر یک از شاخص‌ها را می‌توان در جدول (۳) مشاهده کرد.

جدول ۳. رابطه بین ویژگی‌های فردی با رضایت مندی از کیفیت محیط زندگی در روستاهای دشت بکان

شاخص	جنس		سن		تاهل		میزان تحصیلات		میزان درآمد	
	رابطه	Sig	رابطه	Sig	رابطه	Sig	رابطه	Sig	رابطه	Sig
بو	ندارد	۰/۰۵۶	ندارد	۰/۰۵۵	ندارد	۰/۷۸۸	ندارد	۰/۷۶۴	ندارد	۰/۷۶۶
آلودگی محیط	دارد	۰/۰۰۴	دارد	۰/۰۲۵	ندارد	۰/۳۹۶	دارد	۰/۰۱۵	دارد	۰/۰۴۶
امنیت	دارد	۰/۰۱۰	ندارد	۰/۰۶۴	ندارد	۰/۸۵۸	ندارد	۰/۶۵۶	ندارد	۰/۷۶۶
شلوغی	ندارد	۰/۰۸۹	دارد	۰/۰۱۲	ندارد	۰/۸۳۷	دارد	۰/۰۲۹	دارد	۰/۰۰۲
تسهیلات روستایی	ندارد	۰/۸۹۲	ندارد	۰/۳۲۲	دارد	۰/۰۱۸	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
تعلق مکانی	ندارد	۰/۶۳۴	ندارد	۰/۴۳۵	ندارد	۰/۷۸۲	دارد	۰/۰۰۱	دارد	۰/۰۰۰
شبکه دسترسی	ندارد	۰/۷۴۵	دارد	۰/۰۱۲	دارد	۰/۰۰۰	ندارد	۰/۱۲۶	ندارد	۰/۱۳۸
فضای سبز	ندارد	۰/۲۸۶	ندارد	۰/۱۴۶	ندارد	۰/۱۵۸	ندارد	۰/۱۵۶	دارد	۰/۰۰۰
دسترسی به خدمات	ندارد	۰/۴۹۶	ندارد	۰/۱۶۸	ندارد	۰/۰۷۸	دارد	۰/۰۴۳	دارد	۰/۰۰۰
روابط اجتماعی	ندارد	۰/۷۹۸	دارد	۰/۰۳۴	ندارد	۰/۳۷۸	ندارد	۰/۰۹۴	دارد	۰/۰۰۴
نوع سوخت مصرفی	ندارد	۰/۱۵۷	ندارد	۰/۷۹۰	ندارد	۰/۴۰۳	ندارد	۰/۱۴۲	دارد	۰/۰۰۰
بهداشت مکان دام	ندارد	۰/۶۴۶	ندارد	۰/۸۱۴	ندارد	۰/۴۲۵	دارد	۰/۰۰۹	دارد	۰/۰۰۰
پاکیزگی روستا	دارد	۰/۰۱۲۶	دارد	۰/۰۰۱	ندارد	۰/۳۶۶	دارد	۰/۰۲۲	دارد	۰/۰۳۸
نحوه دفع فاضلاب	ندارد	۰/۴۴۹	دارد	۰/۰۱۲	ندارد	۰/۶۴۹	دارد	۰/۰۰۲	دارد	۰/۰۰۴
نحوه دفع زباله	ندارد	۰/۸۹۸	دارد	۰/۰۵۸	ندارد	۰/۳۹۸	دارد	۰/۰۰۹	دارد	۰/۰۰۰
کیفیت آب شرب	ندارد	۰/۱۹۰	ندارد	۰/۱۳۳	ندارد	۰/۱۵۷	ندارد	۰/۵۳۸	ندارد	۰/۱۳۳

ب) رابطه بین متغیرها با رضایتمندی از کیفیت محیط زندگی

در این بخش به رابطه بین ویژگی‌های فردی با متغیر وابسته اصلی (میزان رضایت مندی از کیفیت محیط سکونت) پرداخته شده است. به منظور بررسی نقش جنسیت در سلامت خانوار از آزمون T دو نمونه‌ای استفاده شد. براساس نتایج آزمون در جدول (۴)، چون سطح معناداری برابر با ۰/۶۲۲ و بیشتر از ۰/۰۵ درصد است، لذا می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت معناداری بین جنسیت و رضایتمندی از کیفیت محیط سکونت در کانون اسکان وجود ندارد. یعنی میزان رضایت مندی از نظر نوع جنسیت متفاوت نیست. این نتیجه با نگاه به حد بالا و حد پایین که اولی مثبت و دومی منفی است، نیز تأیید می‌گردد.

جدول ۴. بررسی رابطه جنسیت با رضایت مندی از محیط سکونت با آزمون T دو نمونه‌ای

رضایتمندی	مقدار T	درجه آزادی	سطح معناداری (۲ دامنه)	تفاوت میانگین		تفاوت خطای معیار	
				تفاوت	تفاوت	تفاوت	تفاوت
				۹۵ درصد فاصله اطمینان بالا	۹۵ درصد فاصله اطمینان پایین	خطای معیار	خطای معیار
با فرض برابری واریانس	-۰/۶۲۲	۳۰۱	۰/۵۲۱	-۰/۰۴۳	۰/۰۷۰	-۰/۱۸۳	۰/۰۹۳
با فرض عدم برابری واریانس	-۰/۵۳۵	۳۷/۷۲	۰/۶۰۲	-۰/۰۴۳	۰/۰۸۶	-۰/۲۱۹	۰/۱۲۹

نتایج بررسی معناداری میزان سلامت خانوارها با متغیر میزان تحصیلات از طریق آزمون تحلیل واریانس نشان داد؛ چون سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است، لذا بین دو متغیر مذکور ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد (جدول ۵). یعنی با بالا رفتن میزان تحصیلات سرپرست خانوار و رضایت مندی از محیط سکونت نیز افزایش یافته است. به طوری که افراد بی سواد کمترین و افراد دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر بیشترین درک و تأثیر را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۵. تحلیل واریانس میزان رضایت مندی و رابطه آن با میزان تحصیلات

سطح معناداری	F مقدار آزمون	متوسط مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	منبع تغییرات	میزان تحصیلات
/۰۰۰	۳/۳۸۰	۰/۴۷۳	۵	۲/۲۶۶	بین گروهی	
		۰/۱۴۰	۲۹۵	۴۱/۳۰	میان گروهی	
			۳۰۰	۴۳/۶۷	جمع	

نتایج بررسی معناداری میزان سلامت خانوارها با متغیر میزان درآمد ماهیانه خانوار از طریق آزمون تحلیل واریانس نشان داد؛ چون سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است، لذا بین دو متغیر مذکور ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد (جدول ۶). یعنی با افزایش میزان درآمد سرپرست خانوار، سطح رضایت مندی از محیط سکونتی نیز افزایش یافته است.

جدول ۶. تحلیل واریانس میزان رضایت مندی محیط سکونتی و رابطه آن با میزان درآمد

سطح معناداری	F مقدار آزمون	متوسط مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	منبع تغییرات	میزان درآمد
/۰۰۰	۱۶/۶۲۳	۲/۰۹۲	۳	۶/۲۷۶	بین گروهی	
		۰/۱۲۶	۳۰۰	۳۷/۷۵	میان گروهی	
			۳۰۳	۴۴/۰۳	جمع	

ج) بررسی رضایت مندی روستاییان در میان شهرک‌های اسکان مورد مطالعه

در این بخش پس از بررسی وضعیت عوامل موثر بر رضایت مندی روستاییان مورد مطالعه، به بررسی رضایت مندی روستاییان از محیط سکونتی در بین نقاط روستایی پرداخته می‌شود. بدین منظور برای بررسی وضعیت رضایت مندی از محیط سکونتی خود از تحلیل واریانس یا آزمون F یک طرفه استفاده شده است. بین چهار شهرک اسکان مورد مطالعه به لحاظ عامل رضایت مندی روستاییان از محیط خود دارای تفاوت معناداری در سطح ۰/۰۱ وجود دارد. همچنین برای اینکه مشخص شود اگر تفاوتی بین نقاط روستایی وجود دارد، این تفاوت‌ها در بین کدامیک از آن مناطق مورد بررسی می‌باشد از آزمون دانکن استفاده شد. همان طور که از نتایج جدول (۷) مشخص است، با استفاده از آزمون دانکن به مقایسه نتایج و رتبه بندی نقاط روستایی به لحاظ رضایت مندی پرداخته شده است. نتایج آزمون دانکن (۸) نشان داد شهرک اسکان ایگدر با میانگین وزنی ۹۶/۵۶ صفی خانی با میانگین وزنی ۹۵/۴۶ دارای بالاترین رتبه و آردکیان با میانگین ۵۱/۱۲ دارای پایین ترین رتبه به لحاظ سطح رضایتمندی از محیط سکونتی می‌باشند.

جدول ۷. مقادیر محاسبه شده با استفاده از تحلیل واریانس برای بررسی رضایت مندی از محیط سکونتی

sig	F	میانگین مربعات	df	مجموع مربعات	واریانس	عامل رضایت مندی
/۰۰۰	۱۸/۴۵۶	۲/۲۹۶	۶	۱۶/۵۱۶	بین گروهی	
		۰/۱۵۲	۱۷۱	۲۶/۱۰۱	درون گروهی	
		-	۱۶۷	۴۱/۶۱۹	مجموع	

جدول ۸. طبقه بندی شهرک‌های اسکان مورد مطالعه در گروه‌های همگن (تست دانکن)

بر اساس شاخص رضایت مندی از محیط سکونتی

معناداری طبقات در سطح الفا ۰/۰۵			کانون‌های اسکان
۳	۲	۱	
		۹۶/۵۶	شهرک ایگدر
		۹۵/۴۶	صفی خانی
	۸۲/۳۱		قوتولو
۵۱/۱۲			آردکیان

نتیجه گیری

همان گونه که مشخص گردید این تحقیق در زمینه رضایت مندی نقاط روستایی اسکان عشایری در دشت بکان انجام گرفت. با توجه به آنچه که در این پژوهش ذکر گردید، می‌توان گفت که در مجموع میزان رضایت ساکنین در نواحی سکونت عشایری در دشت بکان از محیط زندگی ایجاد شده در حد مطلوبی قرار ندارد. مطابق با یافته‌های تحقیق در مجموع، پاسخگویان، متغیر جنس با میزان رضایت از وضعیت آلودگی، امنیت، پاکیزگی محیط روستا، رابطه معناداری دارد. متغیر سن با میزان رضایت از وضعیت آلودگی، میزان رضایت از وضعیت موجود در ارتباط با نحوه جمع آوری زباله از محیط، میزان شلوغی، وضعیت شبکه دسترسی و روابط اجتماعی حاکم بر محیط که به نوعی بر ساکنان تاثیر مثبت می‌گذارد دارای رابطه معناداری می‌باشد. متغیر تأهل تنها با دو عامل میزان رضایت از تسهیلات روستایی و وضعیت شبکه دسترسی، متغیر میزان تحصیلات با عوامل صدا، آلودگی، وضعیت زباله، دفع فاضلاب، تسهیلات روستایی، دسترسی به خدمات دارای رابطه معناداری است. همچنین میزان درآمد با عوامل، آلودگی کیفیت جمع آوری زباله و دفع فاضلاب، تسهیلات روستایی، دسترسی به خدمات در چنین وضعیتی قرار دارد

نتایج تحلیل همبستگی بیانگر این نکته است در محدوده مورد مطالعه بین دو متغیر میزان تحصیلات و میزان درآمد با میزان رضایتمندی از کیفیت محیط زندگی رابطه معناداری وجود دارد. در ارتباط با متغیرهای مستقل دیگر (سن، جنس و وضعیت تأهل) در پژوهش حاضر در ارتباط با کیفیت محیط سکونت در روستاهای مورد مطالعه رابطه معناداری حاصل نشده است.

از آنجا که ویژگی‌های جامعه عشایر از تنوع و شرایط خاصی برخوردار است، تلاش شده با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌های گردآوری شده و نیز اولویت بندی مسائل و مشکلات موجود در روستاهای اسکان عشایری دشت بکان، مهمترین راهبردها و سیاست‌های کارآمد برای ساماندهی کیفیت محیط سکونت ارائه گردد:

- در روستاهای دشت بکان فاقد مکان بهداشتی زباله برای دفع زباله می‌باشند لذا پیشنهاد می‌شود نسبت به مشخص کردن مکان‌های بهداشتی دفع زباله در روستاهای اسکان مورد مطالعه اقدام شود.
- به علت اینکه در چهار روستاهای دست بکان در زمینه دفع فضولات حیوانی دارای وضعیت نامطلوبی هستند پیشنهاد می‌شود به تشویق و حمایت مردم به خارج کردن فضولات حیوانی از محیط روستا اقدام شود.
- به منظور دفع بهداشتی آب‌های سطحی و بهبود زهکشی و کاهش بیماری‌های مرتبط با آب‌های راکد، معابر اصلی کانون‌ها آسفالت شود در روستاهای مورد مطالعه فعالیتی در این زمینه صورت نگرفته است.
- احداث تیرهای برق و روشنایی در معابر اصلی کانون‌های اسکان که همه آن‌ها فاقد روشنایی هستند.
- در زمینه میزان بهره‌گیری از اوقات فراغت کانون‌های اسکان دارای وضعیت نامطلوبی هستند. لذا احداث پارک‌های بازی و احداث سالن‌های ورزشی برای گذران اوقات فراغت در کانون‌های اسکان پیشنهاد می‌گردد که در حال حاضر چنین فضاهای وجود ندارد.
- روستای اسکان قوتولو از حیث جاده ارتباطی دارای مشکل است، پیشنهاد زیرسازی و ایجاد جاده مناسب برای دسترسی به سایر مراکز فعالیتی از اهمیت برخوردار است.

References

- Badri, S. A., Ramazan Nejad, & Estehkam, H. (2014). Factors affecting the measurement of social capital in rural settlements of Asalem Rural County. *Geography and Environmental Sustainability*, 12, 13-26 (In Persian)
- Dehghani, A. (2012). *Assessment and analysis Nomads canons (Case Study: Isfahan and Fars settlement centers)*. Ph.D dissertation, Dep. of Geography, University of Isfahan. (In Persian)
- Dehghani, A., Saidai, E., & Shafaghi, S. (2012). Assessment and evaluation of quality of life measures Nomads centers, of nomadic settlement centers in Fars and Isfahan Provinces. *Journal of Applied Research on Geographical Science*, 12(27), 77-96. (In Persian)

- Fanni, Z., & Vahedi Yeganeh, F. (2017) Check Indexes of Quality of Life Individual - Social Urban Spaces with an Emphasis on Gender (Case Study: City of Sanandaj). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 12(1), 83-102. (In Persian)
- Ghiford, R. (1999). *Psychological of residential environments*. *Journal of Architecture and Culture* 3-71-98
- Gholizadeh, A., & Shirani, E. (2010). The relationship between individual, family, social and economic life satisfaction of the elderly. *Journal of Applied Sociology*, 37(1), 69-82. (In Persian)
- Hadi R., & Bashir, A. (2017). Investigating the effective factors on the quality of place in rural areas (Case study: The Central Part of Nikshahr Township). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 12(1), 199-216. (In Persian)
- Hafeznia, M. (2010). *An introduction to research in humanities*. Tehran: SAMT Publishing. (In Persian)
- Hayati, D. (2006). Analysis of consequences and strategies selected for settlement of nomads in Iran. *Iranian Journal of Social Studies*, 1(1), 67-99. (In Persian)
- Kazempour, R. (2004). *Evaluation of quality of life among students of Islamic Azad University Tehran*. National congress of the quality of life in University of TarbiatModarres
- Long, J. (2004). *The creation of architectural theory: the role of behavioral science in environmental design*. Tehran: University of Tehran. (In Persian)
- Motalebi, G. (2001). Environmental Psychology; new knowledge in the service of architecture and urban design. *Journal of Fine Arts*, 4(10), 52-67. (In Persian)
- Pakseresht, S., & Mona, O. (2004). Breast cancer and screening. *Quarterly of Nursing and Midwifery Faculty of Gilan Province*. 16, 39-52. (In Persian)
- Rafiain, M. & Khodaei, Z. (2009). Evaluation of indicators and criteria affecting the satisfaction of the citizens of urban public spaces. *Journal of Strategy*, 18(53), 227-248. (In Persian)
- Rafiain, M., Asgari, A., & Asgarzadeh, Z. (2010). Measurement of residential satisfaction in Nawab residents. *Journal of Human Geography Research*, 67, 53-68. (In Persian)
- Riahi, V., Ahmadi, R., & Azmi, A. (2012). Investigating the role of settlement projects in economic and social development of nomads; centers of resettlement of nomads in Kohgiluyeh and Buyer Ahmad Province. *Journal of Applied Research on Geographical Science*. 13(28), 95-113. (In Persian)
- RoknodinEftekhari, A., Fatahi, A., & Hajipour, M. (2011). Evaluating the spatial distribution of the quality of life in central rural areas of the Delfan City. *Rural Research*, 1(2), 69-94. (In Persian)
- Saidai, E. (2004). *Evaluating the of economic, social and cultural tribes settlement*. *Proceedings of the National Conference for Community Organizing Iranian nomads.*, Isfahan University, Publications. (In Persian)
- Shakoui, H. (2012). *Environmental philosophy and geographical schools*. Tehran: Geographical Studies Publication. (In Persian)
- Shakour, A., Tabibi, H.R., Bagherzade, M.S., & Vahedpour, Gh.A. (2013). Assessing the social and economic factors affecting nomads' settlement in Fars province, *Journal of Regional Planning*, 3(9), 1-11. (In Persian)

- Shia, E. (2007). *Cities and regions in Iran*. Tehran: University of Science and Technology, Fourth Edition. (In Persian)
- Shia, E. (2007). *Cities and regions in Iran*. Tehran: University of Science and Technology, Fourth Edition. (In Persian)
- Simi, E., Falahpuor, S., & Jafarlo, A. (2017). Assess the quality of urban environment in new towns according to people satisfaction (Case study: city of Alvand in Qazvin province). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 12(1), 155-177. (In Persian)
- Tavakoli, J., & Tavana, M. (2009). Special consequences of settlement in ChaharMahal and Bakhtiari Province. *Journal of Village and Development*, 12(1), 53-86. (In Persian)
- Tavakoli, J., & Tavana, M. (2009). Special consequences of settlement in ChaharMahal and Bakhtiari Province. *Journal of Village and Development*, 12(1), 53-86. (In Persian)
- Chi, G. (2005). *A study of developing destination loyalty model*. Doctoral Dissertation, Oklahoma State University Publication.
- Collados, C., & Duane, T. (1999). Analysis natural capital quality of life: A madel for evaluating the sustainability of alternative regional development paths. *Ecological Economics*, 30(3), 441- 460.
- Ge, J., & Hokao, K. (2006). Research on Residential Lifestyles in Japanese Cities from the Viewpoints of Residential Preference, Residential Choice and Residential Satisfaction. *Journal of Landscape and Urban Planning*, 78, 165-178.
- Kjersti, L. (2003). *Sedentarisation of nomadic people the case of the Hawawir in northern sudan*. Drylands Coordination Group, report 24, 1-26.
- Marans, R.W. (2003). Understanding environmental quality through quality of life studies DAS and its use of subjective and objective indicators. *Landscape and Urban planning*, 65, 73-83
- Nichol, J., & Wong, S. (2005). Modeling Urban Environmental Quality in a Tropical City. *Landscape and Urban Planning*, 73, 49-58.
- Pacione, M. (1984). Evaluating the quality of the residential environment in a high – rise public housing development. *Applied Geography*, 4(1), 59-70.
- Van, K. (2003). Urban Environmental Quality and Human well- being toward a conceptual framework and Demarcation of Concepts: Literature Study. *Journal of Landscape and Urban Planning*, 65, 5-18.
- Veenhoven, R. (1996). *Happy Life- Expectancy a Comprehensive Measure of Quality – of – Life in Nations, Social Indicators Research*: Kluwer Academic Publishers

How to cite this article:

Dehghani A. (2019). Analyzing components affecting of nomadic villagers' settlement satisfaction with quality of residential environment (Case study: settlement regions of Dasht Bakan). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 14(1), 163-176. http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_665127_en.html

Analyzing Components Affecting of Nomadic Villagers' Settlement Satisfaction with Quality of Residential Environment (Case Study: Settlement Regions of Dasht Bakan)

Amin Dehghani*

Assistant Professor, Dep. of Geography, University of Jiroft, Jiroft, Iran

Received: 17 June 2016

Accepted: 29 November 2017

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Today, developing positional planning, the extent of satisfaction from life quality in planned spaces is considered as primary goals in such a way that improving life quality may provide bases for social, economical and spatial development. Enhancing quality of the environment and consequently quality of life is one of the approaches appearing in the domain of reformation and evolution of the concept of development; therefore, paying attention to criteria affecting the degree of residents' satisfaction or dissatisfaction can be effective on understanding the status quo of quality of residence. There are different approaches to studying the quality of housing environments, in which the "housing satisfaction theory" by identifying effective factors on satisfaction and dissatisfaction and reflecting residents' views on the more realistic status of quality in residential settings, as an appropriate approach and is effective in assessing and improving the quality of the habitat environment. The nomadic community in Iran is a social reality and an integral part of the historical-cultural structure. In the national corpus of the society, it is considered as prolific member in such a way that its economic, social, and defensive roles is undeniable though the ratio of nomads is lower than cities and villages. If those rural regions, as they it is proper, do not receive officials' attention, gradually will lose its role and status as effective demographic points in development of provinces and Iran.

Methodology

The present study is aimed at investigating variables affecting residents' satisfaction with the environmental quality of life from the perspectives of four settlement towns in DashtBakan in Fars Province. The study is applied and developmental in terms of objective, descriptive-analytical in terms of method, and quantitative in terms of the nature of data. The sample size was calculated as 384 participants using Cochran formula. To analyze data obtained from the field study, two descriptive and inferential statistics (including t-test, multivariate regression, and Duncan's test) were used.

Results and Discussion

As identified, the present study aims at investigating the satisfaction of residents in rural regions of nomadic settlement in Bakan Plain. It can be said that generally, the degree of residents'

---

* Corresponding Author
Email: amindehghani96@yahoo.com

satisfaction in nomadic residence regions in Bakan Plain with Living conditions is not at a favorable level. According to findings of the present study, the variable of gender has significant correlation with the degree of satisfaction with pollution, security and cleanliness of rural environment. The variable of age has significant correlation with pollution, satisfaction with the status quo in relation with the way of waste collection from the environment, the degree of crowdedness, the state of the network access, and social relations dominating the environment having positive effects on the residents. The variable of marital status has significant correlation only with two factors of the degree of satisfaction with rural facilities and the state of the access network. The variable of education has significant correlation with noise, pollution, the state of garbage, sanitation, rural facilities, and access to services. Furthermore, the amount of income has significant correlation with factors of pollution, quality of waste collection and sewage disposal, rural facilities, and access to services.

Conclusion

Achieving the real development of Iran requires paying attention to all fields. Among these fields, the nomadic community in Iran has a significant importance because of its difficult conditions of life, and because of this issue, organizing this community has been paying attention. Regarding the strategy of sustainable development in recent decades have had the highest effects on planners' attitudes, villages of nomad settlement in the studied regions have not been able to provide the sustainability in the life of households residing in the regions in terms of health levels because with the comprehensive approaches and the strategy of sustainable development, a society reaches sustainability when it can provide appropriate conditions coherently. Findings of the present study show that the variable of gender has significant correlation with the degree of satisfaction with pollution, security and cleanliness of rural environment. In relation with other independent variables (age, gender, and marital status), no significant correlation with observed with quality of residential environment in the study villages. In addition, the results of Duncan's MRT indicated that Igdar and Safikhani Residents are generally in the highest and lowest levels of satisfaction in Ardkapan Resident in terms of degree of villagers' satisfaction with their residential environments respectively.

Keywords: satisfaction, environmental quality of life, rural regions, Dasht Bakan